

КАЛЕНДАР
КРАЄЗНАВЧИХ
ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
НА 2003 РІК

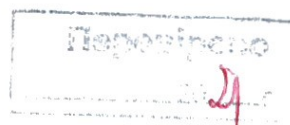
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ВІДДІЛ КРАЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВІДДІЛ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2003 РІК

Рекомендаційний бібліографічний посібник

Пер. 2009

Ужгород
Видавництво В. Падяка
2002

стало обрання його членом-кореспондентом Російської імператорської Академії наук (1911) та Чеської академії наук і мистецтв (1903), почесним членом Сербської королівської академії наук (1892) та багатьох наукових товариств.

На жаль, наукова спадщина К.Я.Грота ще не стала об'єктом серйозного дослідницького аналізу. Виняток складає праця В.А.Францева "К.Я. Грот" (Прага, 1935). А ще славісти часто зверталися до його студії "Об истории славянства...". Хочеться вірити, що в найближчі роки ситуація зміниться на краще.

МИКОЛА ОЛАШИН

Джерельні приписи:

1. Грот Константин Яковлевич// Энциклопед. словарь. Т. IX/ Изд. Ф.А.Брокгаузъ, И.А.Ефронъ.- С.-Петербург: Типо-литография И.А.Ефрона, 1893.- С. 775.

ЧЕРВЕНЬ: 29

**100-річчя з дня народження
ІВАНА ГАВРИЛОВИЧА КОЛОМІЙЦЯ,
історика (1903–1962)**

Іван Гаврилович Коломієць – досить суперечлива постать в історичній науці Закарпаття. Як стверджують окремі дослідники, він народився 29 червня 1903 р.¹ Ця дата, ймовірно, наведена за старим стилем, бо в особовому листку по обліку кадрів та в автобіографії вченого (обидва документи датуються 27 липнем 1947 р. і зберігаються в архіві Ужгородського національного університету) вказано, що він з'явився на світ у м.Нікольськ-Уссурійський Приморського краю (Далекий Схід) в липні 1903 р. Батьки І.Г.Коломійця були родом із села Дмитрівки, яке знаходиться в Чернігівській області.²

Трудовий шлях Івана Гавриловича почався в юнацькі роки після закінчення Нікольськ-Уссурійського 4-класного училища (1920 р.). Він працював наймитом, мартенівським кочегаром Київського машинобудівного заводу "Більшовик", служив у лавах Червоної Армії, перебував на державній і партійній роботі, навчався на історичному факультеті Дніпропетровського університету, який закінчив у 1936 р., після чого протягом року поглиблював свої знання в аспірантурі цього ж вузу, займався викладацькою практикою.³ Невідомо коли, бо в особовій справі про це нічого не сказано, але, як стверджує В.Лемак, І.Г.Коломієць був хибно звинувачений у шпигунській діяльності на користь

іноземної розвідки й репресований. Покарання відбував в одному з концтаборів на Уралі, де захворів на сухоти. Лише дивом Іван Гаврилович зумів вижити й у 1939 р. був звільнений завдяки клопотанню друзів.⁴

Сам же І.Г.Коломієць вказував на те, що протягом жовтня 1936-вересня 1939 рр. працював заступником та директором Дніпропетровського історичного музею, а відтак до серпня 1941 р. обіймав посаду старшого викладача кафедри основ марксизму-ленінізму Дніпропетровського гірничого інституту. В лютому 1941 р. на засіданні Вченої Ради Московського державного інституту історії, філософії та літератури ім.М.Г.Чернишевського Іван Гаврилович захистив дисертацію на тему: “Селянська реформа 1861 р. на Катеринославщині” й отримав науковий ступінь кандидата історичних наук.⁵

Із серпня 1941 р. по листопад 1945 р. І.Г. Коломієць перебував у рядах діючої Червоної Армії. Він брав активну участь у боях на Донбасі, служив інструктором політвідділу дивізії, замполітом шпиталю, комісаром полка, був нагороджений бойовими орденами та медалями. Демобілізувавшись у званні майора, Іван Гаврилович одержав направлення на Закарпаття й у грудні 1945 р. обійняв посаду директора щойно створеного в Ужгороді Державного історико-краєзнавчого музею.⁶ Сучасник тих подій, тоді науковий співробітник музею Володимир Гошовський, у своїх спогадах описав портрет нашого героя: “Коломієць був високою, худорлявою людиною з малою (пропорційно до фігури) головою на довгій шиї. Коли говорив, ніколи не дивився у вічі, а кудись у дальину над головою співбесідника. Він був по-військовому строгою людиною, безапеляційною, безкомпромісною, я б навіть сказав – жорстокою й нелюдяною...”

Невеликий колектив музейних працівників на чолі з І.Г.Коломієм розробив першу експозицію музею, яка була відкрита влітку 1946 р. в приміщеннях будинку жупанату і включала відділи історії, природи, етнографії та соціалістичного будівництва. Поки музеєзнавці займалися впорядкуванням експозицій, їх директор активно готував статті до крайових періодичних видань. Згідно зі свідченням В.Гошовського, помічником у цій справі І.Г.Коломія служив юрист і колишній нотаріус (на той час науковий співробітник музею) пан Стрипський, котрий володів щонайменше чотирма іноземними мовами: грецькою, латинською, німецькою та угорською або чеською. “Для монолінгви Коломія, – продовжує далі В. Гошовський, – що замість мов знав добре історичний матеріалізм, Стрипський був справжнім подарунком Фортуни: останній знаходив потрібну для історії Закарпаття літературу,

читав її та перекладав, а перший записував, перероблював і підливав сказане марксистським соусом. Досліджуючи історію цим методом, Коломієць випередив своїх колег-істориків, а буржуазних істориків – викрив і морально знищив...”⁹

Уже влітку 1946 р. на сторінках крайової преси з’являються перші публікації Івана Гавриловича на закарпатську тематику. Активізація “дослідницької” діяльності, а також нестача кадрів із науковими ступенями та процеси советизації краю, ймовірно, посприяли І.Г.Коломійцю перейти з 1 вересня 1946 р. на викладацьку роботу в Ужгородський державний університет. Тут Івана Гавриловича затвердили виконуючим обов’язки завідуючого кафедрою загальної історії. На цій посаді він пропрацював до вересня 1948 р. Крім того, з червня 1947 р. (невідомо, який термін і в зв’язку з чим) І.Г.Коломієць виконував обов’язки декана історико-філологічного факультету УжДУ.¹⁰

Про викладацьку працю Івана Гавриловича в Ужгородському університеті наразі відомо дуже мало. Лише невелика замітка в газеті “Закарпатская Украина” повідомляє, що студенти-заочники тепло відгукуються про лекції з історії народів СРСР, які читає І.Г.Коломієць.¹¹ Разом з тим, Іван Гаврилович був “змушений підтримувати реноме істориків як знаряддя партійної ідеології”.¹² Задля цього він публікує цілу серію статей, які носять розгромний характер і спрямовані проти борців за незалежність українського народу.

Восени 1948 р. у зв’язку з хворобою і сімейними обставинами (розлучення зі своєю першою дружиною та новий шлюб із працівницею навчальної частини УжДУ – Поліною) І.Г.Коломієць залишив Закарпаття і переїхав у Томськ. Тут він протягом 15 років працював доцентом кафедри нової і новітньої історії Томського держуніверситету. На цей період припадає написання головних праць вченого з історії нашого краю, що охоплюють події з кінця Х і майже до початку ХХ ст. Це об’ємні монографії, а саме: “Очерки по истории Закарпатья. Борьба крестьянства Закарпатья против феодального гнета и капиталистического порабощения в XV-XVIII веках” (Томск, 1953, передрук. Пряшів, 1955), “Очерки по истории Закарпатья” (Томск, 1959.- Ч. II), обсяг яких сягає понад 25 друк. арк. та “Социально-экономические отношения и общественное движение в Закарпатье во второй половине XIX столетия” (Томск, 1961-1962.- Т. 1-11). Останнє видання обсягом біля 70 друк. арк., лягло в основу докторської дисертації І.Г.Коломійця. Її захист мав відбутися в Київському університеті у першій декаді жовтня 1962 р. Проте за кілька тижнів до цієї події стан здоров’я Івана Гавриловича різко погіршилося і 20 вересня 1962 р. він помер.¹²

* * *

1. Лемак В. Іван Коломієць // Педагоги-науковці.- Ужгород, 1997.- С. 59.
2. Личное дело Коломийца И.Г.- Арк. 4,8.
3. Там же. - Арк. 8.
4. Лемак В. Іван Коломієць.- С. 60.
5. Личное дело Коломийца И.Г.- Арк. 8,11.
6. Там же.- Арк. 5, 8.
7. Гошовський В. Були колись літа... // Тиса.- 1992.- № 1-2. – С. 71.
8. Федака П. Закарпатський краєзнавчий музей на відтинку своєї півстолітньої історії // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею.- Ужгород, 1996.- Вип. II.- С. 8.
9. Гошовський В. Були колись літа...- С. 72.
10. Личное дело Коломийца И.Г.- Арк. 2, 3, 8.
11. Мартынов В. Летняя сессия заочников в Ужгородском университете// Закарпатская Украина.- 1947.- № 176 (602).- Среда, 30 июля.- С. 4.
12. Лемак В. Іван Коломієць// Педагоги-науковці.- Ужгород, 1997.- С. 62-63.

ІГОР ЛІХТЕЙ

Джерельні приписи:

1. Коломиец И.Г. Социально-экономические отношения и общественное движение в Закарпатье во второй половине XIX столетия.- Томск, 1962.- 675 с.
2. Коломієць Іван Гаврилович// Павленко Г.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття: Малий енцикл. слов.- Ужгород, 1999.- С. 93-94.
3. Лемак І. Іван Коломієць// Педагоги-науковці. Ч. I.- Ужгород: УЖДУ, 1997.- С. 59-64.

ЛИПЕНЬ: 3

**60-річчя з дня народження
ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА ВАРОДІ,
поета (1943–1998)**

Вароді Василь Іванович народився 3 липня 1943 р. в селищі Королево Виноградівського району.

Для тих хто не знав Василя Вароді зблизька, він міг здаватися “товстошкірим” і мало сприйнятливим до всього, що його не стосувалося особисто. Та й у стосунках із людьми, котрі його оточували, був грубуватим. Зрісши в родині залізничника, де забагато було дітей на одну платню, інакше кажучи, зрісши на грубих робітничих харчах, він не міг стати конфетно-солодким. Таких би просто не сприйняло близьке середовище. А Василь себе змалку готував не для залів, не для